

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 376/2020-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED] [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Ľubicou Balkovou, Železničná 11, Sučany, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a porušenia práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžsk 3/2019 z 30. októbra 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti, sťažnostná argumentácia a návrh rozhodnutia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. februára 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED],

██████ (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sžsk 3/2019 z 30. októbra 2019 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

2. Z podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľovi bolo rozhodnutím Sociálnej poisťovne č. 700-1211176017-GC04/17 z 18. mája 2017 predpísané poistné na nemocenské poistenie, poistné na starobné (dôchodkové) poistenie, poistné na invalidné poistenie a poistné do rezervného fondu solidarity celkovo v sume 4 917,26 eur a rozhodnutím Sociálnej poisťovne č. 700-1211176117-GC04/17 z 18. mája 2017 predpísané penále v sume 2 608,58 eur. Proti obom uvedeným rozhodnutiam Sociálnej poisťovne podal sťažovateľ odvolanie, ktoré bolo zamietnuté rozhodnutiami Sociálnej poisťovne č. 45071-3/2017-BA a č. 45072-2/2017-BA z 24. októbra 2017 (ďalej len „rozhodnutia Sociálnej poisťovne o odvolaní“).

3. Sťažovateľ napadol rozhodnutia Sociálnej poisťovne o odvolaní žalobou o preskúmanie zákonnosti, ktorú Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom zamietol. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť.

4. Najvyšší súd napadnutým rozhodnutím kasačnú sťažnosť sťažovateľa zamietol podľa § 461 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov ako nedôvodnú.

5. Podanou ústavnou sťažnosťou sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu z dôvodu, že výklad právnych noriem upravujúcich vznik a zánik povinného nemocenského a dôchodkového poistenia a dobrovoľného nemocenského

a dôchodkového poistenia, ktorý poskytol najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí, je svojvoľný. Tvrdí, že nikdy nemal v úmysle byť dobrovoľne dôchodkovo poistený, o čom svedčí aj výška jeho príjmov z podnikania. Sociálna poisťovňa nelegitímne nahradila jeho vôľu byť zároveň dobrovoľne aj povinne nemocensky a starobne poistenou osobou. Uvádza, že Sociálna poisťovňa nebola oprávnená späť po troch rokoch a ôsmich mesiacoch rozhodnúť o jeho povinnosti byť povinne dôchodkovo a nemocensky poisteným a na základe tohto rozhodnutia následne vyrubiť nezaplatené poistné za obdobie štyroch rokov a deviatich mesiacov dozadu.

6. Konkrétne uvádza: *„Nesplnenie povinnosti odhlásiť sa z dobrovoľného poistenia nie je prejav vôle byť dobrovoľne nemocensky poistená osoba, popri povinne nemocensky poistenej osobe, pre absenciu zákonom daného následku. Nesprávny variabilný symbol pri platbách nie je prejav vôle byť dobrovoľne nemocensky poistená osoba, popri povinne nemocensky poistenej osobe, pre absenciu zákonom daného následku.“*

7. Sťažovateľ tvrdí, že súd nie je doslovným výkladom zákona viazaný, ale musí sa od neho odchyliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákona, čo najvyšší súd nerešpektoval a napadnutým rozhodnutím zasiahol do sťažovateľových práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie.

8. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na opätovné rozhodnutie. Sťažovateľ žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur a proti najvyššiemu súdu požaduje náhradu trov konania.

9. Z dôvodu možného vzniku závažnej ujmy žiada sťažovateľ, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej, v kontexte rozhodnutí Sociálnej poisťovne

č. 700-1211176017-GC04/17 a č. 700-1211176117-GC04/17 z 18. mája 2017, ktorými bolo sťažovateľovi predpísané dlžné poistné a penále.

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

10. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

11. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

13. Ústavný súd môže podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

14. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak by právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom.

15. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

16. Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

17. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

18. Podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osobe vzniká od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou bol vyšší ako 12-

násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5, a zaniká 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5, ak tento zákon neustanovuje inak.

19. Podľa § 23 zákona o sociálnom poistení dobrovoľné nemocenské poistenie, dobrovoľné dôchodkové poistenie alebo dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti (ďalej len „dobrovoľné poistenie“) vzniká odo dňa prihlásenia sa na dobrovoľné poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky, a zaniká dňom odhlásenia sa z dobrovoľného poistenia, najskôr odo dňa podania odhlášky. Dobrovoľné poistenie zaniká aj odo dňa, v ktorom nie sú splnené podmienky podľa § 14 ods. 2, § 15 ods. 4 a § 19 ods. 2 a 3.

20. Podľa § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení vymeriavací základ povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činne osoby, dobrovoľne nemocensky poistenej osoby, dobrovoľne dôchodkovo poistenej osoby a dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti je mesačne najmenej vo výške 44,2 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné.

21. Podľa § 147 ods. 1 a 2 zákona o sociálnom poistení právo predpísať poistné sa premlčí za desať rokov odo dňa jeho splatnosti, ak tento zákon neustanovuje inak. Právo predpísať poistné sa nepremlčuje, ak nebola splnená povinnosť ustanovená v § 228 ods. 1 a § 231 ods. 1 písm. b).

22. Podľa § 240 ods. 1 a 2 zákona o sociálnom poistení fyzickým osobám a právnickým osobám povinným odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, ktoré neodviedli poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedli v nižšej sume, Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do dňa, keď bola dlžná suma

poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak.

Predpísané penále podľa odseku 1 nemôže presiahnuť dlžnú sumu poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie za kontrolované obdobie. Sociálna poisťovňa penále nepredpíše, ak penále za kontrolované obdobie nie je vyššie ako 3,32 eura.

23. Podľa § 293cb ods. 1 zákona o sociálnom poistení dobrovoľne nemocensky poistenej osobe a dobrovoľne poistenej osobe v nezamestnanosti, ktorým toto dobrovoľné poistenie malo trvať po 31. januári 2012, dobrovoľné poistenie zaniká od 1. februára 2012, ak odsek 2 neustanovuje inak.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

24. Predmetom ústavnej sťažnosti je sťažovateľom namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu z dôvodu, že uvedené rozhodnutie, ktorým najvyšší súd zamietol kasačnú sťažnosť proti rozhodnutiu krajského súdu, ktorým bola zamietnutá žaloba proti rozhodnutiam Sociálnej poisťovne o odvolaní, je svojvoľné a z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné.

25. Z obsahu ústavnej sťažnosti je zrejmé, že sťažovateľ namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu v spojení s právom na spravodlivé súdne konanie na základe zhodných argumentov, pričom, prihliadnuc na obsah oboch označených práv, je možné ich namietané porušenie posudzovať spoločne (II. ÚS 71/97, IV. ÚS 147/08, II. ÚS 511/2018).

26. Ústavný súd sa oboznámil s obsahom napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu a z jeho obsahu vyvodil, že predmetom kasačného konania bolo posúdenie, či Sociálna poisťovňa predpísala sťažovateľovi poistné na povinné nemocenské a povinné dôchodkové

poistenie v súlade so zákonom, ak v predmetnom období bol povinne aj dobrovoľne dôchodkovo poistený, pričom sťažovateľ namietal, že nechcel byť súčasne dobrovoľne aj povinne dôchodkovo poistenou osobou, a či Sociálna poisťovňa nenahradila prejav vôle sťažovateľa byť dobrovoľne dôchodkovo poistený v rozpore so zákonom o sociálnom poistení.

27. Najvyšší súd v dôvodoch napadnutého rozhodnutia odcitoval relevantné ustanovenia právnych predpisov, podľa ktorých posúdil postup Sociálnej poisťovne. Pokiaľ ide o skutkové okolnosti veci, z predloženého spisového materiálu ustálil, že sťažovateľ podal 18. apríla 2011 na príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne prihlášku na dobrovoľné nemocenské a dôchodkové poistenie osoby. Následne ho Sociálna poisťovňa informovala, pod akým variabilným symbolom má uhrádzať platby na dobrovoľné dôchodkové a nemocenské poistenie. K 31. januáru 2012 zaniklo sťažovateľovi dobrovoľné nemocenské poistenie z dôvodu podľa § 293cb ods. 1 zákona o sociálnom poistení, pričom dobrovoľne dôchodkovo poistený bol aj naďalej. Až 4. apríla 2016 podal sťažovateľ Sociálnej poisťovni odhlášku z dobrovoľného dôchodkového poistenia. Z uvedeného vyplynulo, že sťažovateľ bol v období od 18. apríla 2011 do 31. januára 2012 dobrovoľne nemocensky aj dôchodkovo poistený. V období od 18. apríla 2011 do 4. apríla 2016 bol dobrovoľne dôchodkovo poistený.

28. V zmysle § 21 ods. 1 zákona o sociálnom poistení sťažovateľovi vzniklo od 1. júla 2012 povinné dôchodkové a nemocenské poistenie, pretože za rok 2011 mal sťažovateľ príjem vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení a túto podmienku následne splnil aj v rokoch 2012 a 2013.

29. Čo sa týka súbehu povinného a dobrovoľného poistenia, ten je možný v prípade dôchodkového poistenia a z tohto dôvodu bola Sociálna poisťovňa oprávnená rozhodnúť o povinnom dôchodkovom poistení sťažovateľa aj v prípade, ak už bol aj dobrovoľne dôchodkovo poistený. Najvyšší súd vyhodnotil námietku sťažovateľa o protiprávnom nahradení prejavu jeho vôle byť súčasne dobrovoľne aj povinne dôchodkovo poistený ako

nedôvodnú s ohľadom na spôsob zániku dobrovoľného dôchodkového poistenia (podanie odhlášky z tohto druhu poistenia) upravený v § 23 zákona o sociálnom poistení.

30. Rozhodnutie, ktorým Sociálna poisťovňa vyrubila sťažovateľovi penále, vychádzalo z § 240 ods. 1 a 2 zákona o sociálnom poistení, pričom lehota na vydanie rozhodnutia, ktorým bolo sťažovateľovi predpísané povinné poistné a penále, zodpovedala § 147 ods. 1 a 2 zákona o sociálnom poistení.

31. Najvyšší súd zhrnul, že v sťažovateľovom prípade postupovali orgány verejnej správy v súlade so zákonom, k nahradeniu prejavu vôle sťažovateľa nedošlo a krajský súd vec správne právne posúdil. Z týchto dôvodov bola kasačná sťažnosť zamietnutá ako nedôvodná.

32. Uvedené závery najvyššieho súdu sú podľa názoru ústavného súdu ústavne udržateľné, nebadat' v nich sťažovateľom tvrdenú svojvôľu. Najvyšší súd ako kasačný súd vyhodnotil všetky sťažovateľom uvedené námietky, pričom uviedol, z akých zákonných ustanovení pri svojom posudzovaní vychádzal, primerane ich aplikoval a jeho výklad odráža znenie zákonného textu.

33. Ak sa sťažovateľ domáhal, aby sa kasačný súd odklonil od výslovného textu zákona, na tento postup podľa názoru ústavného súdu nebol daný dôvod. Odpoveď na základnú otázku, či sťažovateľ bol povinný platiť dobrovoľné, ako aj povinné dôchodkové poistenie, vyplýva jednak zo skutkového deja popísaného v napadnutom rozhodnutí, ktorý sťažovateľ nespochybňuje a ktorý spočíva v tom, že sťažovateľ sa sám a z vlastnej vôle prihlásil na dobrovoľné dôchodkové poistenie a rovnako sám inicioval jeho zánik podaním odhlášky, pričom až neskôr v súdnom konaní tvrdil, že nebolo jeho vôľou byť dobrovoľne dôchodkovo poistený za súčasného trvania povinnosti povinného dôchodkového poistenia. Zákon o sociálnom poistení na rozdiel od nemocenského poistenia nevyklučuje súbeh dobrovoľného a povinného dôchodkového poistenia.

34. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím

príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú preto možno považovať takú ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (z novších rozhodnutí napr. I. ÚS 418/2019, ktoré zároveň odkazuje na staršie rozhodnutia I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

35. Z uvedených dôvodov námietke sťažovateľa o svojom rozhodnutí najvyššieho súdu nemožno prisvedčiť. Vzhľadom na uvedené ústavný súd rozhodol tak, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

36. Keďže ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť ako celok, bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa obsiahnutými v sťažnostnom petite.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. augusta 2020

Miroslav DURÍŠ
predseda senátu